

Ympäristöministeriö

AI FI 04/2023
27.1.2023

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

AMNESTY INTERNATIONAL SUOMEN OSASTO

Hietaniemenkatu 7 A
00100 Helsinki
P: 09 8562 0600
E: amnesty@amnesty.fi
W: amnesty.fi

Lausunto luonnoksesta kansalliseksi luonnon monimuotoisuusstrategiaksi 2035

2. Strategian lähtökohdat

Amnesty International Suomen osasto pitää kansallista strategiaa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja luontokadon pysäyttämiseksi erittäin tärkeänä ja ajankohtaisena. Luonnon monimuotoisuus ja elinvoimaiset ekosysteemit ovat edellytys monien keskeisten ihmisoikeuksien toteutumiselle. Luontokato uhkaa niin nykyisten kuin tulevienkin sukupolvien oikeutta elämään ja terveyteen sekä riittävään ravintoon ja toimeentuloon. Amnesty korostaa, että valtioilla on ihmisoikeusperustainen velvollisuus toimia luontokadon pysäyttämiseksi ja luonnon monimuotoisuuden suojelemiseksi.

Strategialuonnoksen lähtökohdissa kuvataan hyvin nykytilanne, jossa Suomen luonnon monimuotoisuus heikkenee vastoin Suomen kansallisia sekä kansainvälisillä ympäristösopimuksilla vahvistettuja pyrkimyksiä. Erityisen huolestuttavaa on, että aikaisemman luonnon monimuotoisuuden suojelua koskevan kansallisen strategian vaikuttavuus on jäänyt heikoksi. Tätä vasten on erittäin tärkeää, ettei käsillä oleva strategia jää kauniiden tavoitteiden tasolle, vaan johtaa tehokkaisiin toimenpiteisiin luontokadon pysäyttämiseksi.

Kuten strategian lähtökohdissa todetaan, luontokadon ja ilmastonmuutoksen pysäyttäminen edellyttää järjestelmätason muutoksia. On hyvä, että strategia nähdään osana koko yhteiskunnan läpäisevää, sosiaalisesti ja taloudellisesti oikeudenmukaista kestävyysmurrosta. Amnesty pitää erittäin tervetulleena, että strategia painottaa tavoiteltavan murroksen oikeudenmukaisuutta sekä tunnistaa oikeudenmukaisuuteen liittyvien kysymysten ja ulottuvuuksien moninaisuuden. Lisäksi strategia kiinnittää huomiota sen toteutuksen edellyttämään perus- ja ihmisoikeuksien yhteensovittamiseen.

3.1 ja 3.2 Päätaavoite ja tarkemmat tavoitteet

Amnesty International korostaa tarvetta nopeille ja tehokkaille toimille luontokadon pysäyttämiseksi.

Strategian päätaavoite pysäyttää luontokato vuoteen 2030 mennessä on hyvä ja yhdenmukainen EU:n biodiversiteettistrategian sekä YK:n biodiversiteettisopimuksen tavoitteiden kanssa. Kun otetaan huomioon Suomen aikaisemman luonnon monimuotoisuutta koskeneen strategian vaatimattomaksi jäänyt vaikuttavuus, on äärimmäisen tärkeää varmistaa, että käsillä olevan strategian tavoitteiden toteutuminen varmistetaan riittävillä toimenpiteillä ja resursseilla.

3.3 Luonnon tilan tavoitteet

-

3.4 Suojelu ja ennallistaminen

-

3.5 Paineiden vähentäminen ja juurisyihin vaikuttaminen

Globaalissa taloudessa Suomen ja suomalaisten toimet vaikuttavat luonnon monimuotoisuuteen myös Suomen rajojen ulkopuolella. Amnesty pitää myönteisenä, että luonnonvarojen hyödyntämisen osalta (3.5.1.) strategia kiinnittää huomioita myös Suomessa tapahtuvan kulutuksen ympäristövaikutuksiin sekä tarpeeseen pienentää suomalaisten ekologista jalanjälkeä (Tavoite T10).

Amnesty pitää hyvin tervetulleena myös tavoitetta T10.5. ”Suomalaisten yritysten tuotannon, ml. hankintaketjujen, ja yhteiskunnan kulutuksen yhteys luontokadon aiheutumiseen tunnetaan ja on otettu käyttöön luontovaikutuksia vähentäviä ja luonnon monimuotoisuuden elpymisen mahdollistavia ohjauskeinoja.” Ohjauskeinojen osalta Amnesty korostaa tarvetta selkeälle ja sitovalle yritysvastuulainsäädännölle. Yritysvastuulainsäädäntö, johon sisältyisi koko tuotantoketjun kattava huolellisuusvelvoite, edistäisi yritystoiminnan kestävyyttä ja vastuullisuutta ja vähentäisi suomalaisten kulutuksesta ja suomalaisyritysten toiminnasta luonnon monimuotoisuudelle aiheutuvia haittoja.

Amnesty pitää hyvänä, että strategialuonnos kiinnittää huomiota yksilöiden ja yhteisöjen vaikutusmahdollisuuksiin sekä osallistumiseen luontoa koskevaan päätöksentekoon (3.5.5). Oikeus elinvoimaiseen ja terveelliseen ympäristöön sekä osallistuminen ympäristöä koskevaan päätöksentekoon ovat ihmisoikeuksia. Osallisuus on myös keskeinen edellytys luonnon monimuotoisuutta turvaavien toimien hyväksyttävyydelle ja kestävyys siirtymän oikeudenmukaisuudelle. On hyvä, että strategia kiinnittää huomiota heikoisti edustettujen ryhmien, kuten saamelaisten, sekä lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksiin.

Päätöksentekoon vaikuttamisen ohella strategia nostaa luonnon kantokyvyn rajoissa olevat elämäntavat yhdeksi osallistumisen ja aktiivisuuden muodoksi (3.5.2). Amnesty muistuttaa, että kestävä elämäntapaa koskevia valintoja ei tule jättää vain yksilöiden vastuulle, vaan niitä tulee tukea ja edistää julkisen vallan toimesta ja varmistaa, että kestävä elämäntapa on mahdollista kaikille esimerkiksi varallisuudesta ja asuinpaikasta riippumatta.

Luonnon monimuotoisuustoimien yksityisen ja julkisen rahoituksen (3.5.6) osalta Amnesty muistuttaa, että kaikista luonnon monimuotoisuuden kannalta haitallisista tuista ja taloudellisia kannusteita tulee luopua pikimmiten.

3.6 Saamelaiset ja luonnon monimuotoisuus

Amnesty pitää erittäin tervetulleena, että saamelaisten oikeuksien turvaaminen, vaikutusmahdollisuuksien parantaminen sekä saamelaisten perinteinen tieto nostetaan strategiassa vahvasti esiin.

Amnesty muistuttaa, että erilaiset saamelaisten kotiseutualueelle kohdistuvat ja luonnon monimuotoisuutta sekä saamelaisten kulttuuria ja elinkeinoja heikentävät maankäyttöpaineet ovat kasvussa. Maankäyttöpaineita aiheuttavat esimerkiksi metsätalous, kaivostoiminta, kullankaivuu sekä turismi.

Kuten strategialuonnoksessa todetaan, ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen etenevät nopeasti saamelaisten kotiseutualueella ja tällä on erittäin kielteisiä vaikutuksia saamelaisten kulttuuriin ja elinkeinoihin. Ilmaston lämpenemisen suorien vaikutusten ohella ilmastonmuutos vaikuttaa saamelaiskulttuuriin ja saamelaisten kotiseutualueen luontoon myös välillisesti, kun ns. vihreä siirtymä lisää tarvetta uusiutuvalla energialla sekä kaivannaisille, mikä puolestaan kasvattaa saamelaisalueelle kohdistuvia maankäyttöpaineita entisestään.

Usein saamelaisten kotiseutualueen luontoon ja saamelaiskulttuuriin kohdistuu erilaisten maankäyttömuotojen kumulatiivista yhteisvaikutusta, jotka tulee huomioida nykyistä paremmin. Myös alueella aikaisemmin toteutettujen toimenpiteiden vaikutukset tulee ottaa kumulatiivisesti huomioon arvioitaessa erilaisten toimien vaikutuksia saamelaisten mahdollisuuksiin harjoittaa kulttuuriaan. Esimerkiksi Akwé:Kon vapaaehtoisia ohjeita voitaisiin soveltaa laajemmin myös maakunta- ja kuntatasolla saamelaisten kotiseutualueella toteutettavien hankkeiden kulttuuristen, ympäristöllisten, sosiaalisten vaikutusten arviointimenettelyissä, jotta voidaan toteuttaa perusteellisempi kumulatiivinen vaikutusten arviointi yhteistyössä saamelaisten paikallisyhteisöjen kanssa.

Kuten strategialuonnoksessakin tunnustetaan, saamelaisten vaikutusmahdollisuudet luonnon monimuotoisuuteen ja ilmastotoimiin liittyvässä päätöksenteossa sekä itsemääräämisoikeus suhteessa saamelaisten kotiseutualueen maankäyttöön ei nykyisellään toteudu.

Strategian tavoitteet saamelaisten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksien vahvistamisen sekä itsemääräämisoikeuden parantamisen osalta ovat tärkeitä ja kannatettavia, mutta niiden edistämiseksi tarvitaan konkreettisia toimia, resursseja sekä lainsäädännöllisiä uudistuksia.

3.7 Suomi maailmalla

Strategialuonnoksen tavoitteet T21 ja T22 ovat hyviä ja kannatettavia. On tärkeää, että näiden tavoitteiden edistämiseen osoitetaan riittävät resurssit.

Muita huomioita luonnoksesta

-

Lisätietoja:

Mikola Elina

Ilmasto- ja ympäristöasiantuntija

Amnesty International Suomen osasto